

Jedan pogled na biografiju Kemala Kiričdaroglua (Kemal Kılıçdaroglu)

M. Hakan Yavuz and Ahmet Erdi Öztürk, *Kemal Kılıçdaroglu and the New Republican People's Party in Turkey*, Palgrave Macmillan, Cham, 2023, pp. 164.

U neizvesnoj godini, uoči opštih izbora, pojavila se interesantna studija posvećena razvojnem putu najstarije i najveće partije u Turskoj – Republikanske narodne partije (*Cumhuriyet Halk Partisi*) i njenom lideru Kemalu Kiričdaroglu. Autori knjige bili su ugledni politikolog Hakan Javuz (*M. Hakan Yavuz*) i njegov mlađi kolega Ahmet Ozturk (*Ahmet Erdi Öztürk*). O naučnom kredibilitetu autora nedvosmisleno svedoče njihovi bogati akademski angažmani, kao i naučni članci i monografije posvećeni istraživanju različitih aspekata turske politike.¹

Više od stotinjak strana studije, podeljenih u šest poglavlja, autori su posvetili sažetom prikazu razvoja Republikanske narodne partije, kao i rasvetljavanju ključnih momenata iz porodičnog života (značaj turkmenskog i alevitskog porekla), obrazovanja i dugogodišnje karijere u državnoj službi njenog sadašnjeg lidera Kemala Kiričdaroglua. U okviru biografske analize analitički fokus stavljen je na razumevanje Kemalovog moralnog i političkog pogleda na svet.² Povlačeći paralelu sa Marksovom (*Karl Marx*) tvrdnjom da pojedinci mogu da imaju veliku ulogu u oblikovanju istorije ukoliko se pridržavaju okolnosti nasledenih iz prošlosti, autori ukazuju na delikatnu poziciju Kemala Kiričdaroglua koji u svom delovanju mora da se kreće unutar granica istorijskog nasleđa RNP i preovlađujućih društvenih i političkih okolnosti.

¹ Sa stanovišta balkanske naučne zajednice posebnu pažnju privlače monografije: Ahmet Erdi Ozturk, *Religion, Identity and Power: Turkey and the Balkans in the Twenty-First Century*, Edinburgh University Press, 2021; M. Hakan Yavuz, *Nostalgia for the Empire: The Politics of Neo-Ottomanism*, Oxford University Press, 2020.

² M. Hakan Yavuz and Ahmet Erdi Öztürk, *Kemal Kılıçdaroglu and the New Republican People's Party in Turkey*, Palgrave Macmillan, Cham, 2023, pp. 45–73.

Mada relevantnost i aktuelnost predmeta ovog istraživanja nije potrebno detaljnije obrazlagati, njegova naučna vrednost proističe iz potrebe dubinskog razumevanja osnovnih karakternih crta, ključnih biografskih momenata i ukupnog političkog delovanja jednog od najistaknutijih turskih opozicionara – Kemala Kiričdaroglua. Iako analiza političkih prilika u Turskoj, tokom proteklih decenija, ukazuje na pokušaje pružanja objektivnih pogleda, ocene autora o akterima i događajima savremenog političkog života izgledaju na momente pristrasno, romantizovano, pa čak i ostrašćeno. Autori ne samo da ne ostavljaju prostora za bilo kakve dileme u pogledu vrednovanja i ocene Erdoganove vladavine, već nisu skloni ni da previše biraju reči, opisujući je u samom uvodu studije kao „kleptokratsku“, „republiku straha“ itd.³ Polazeći od čvrstog uverenja da Erdogan daje prioritet sopstvenim interesima u odnosu na interese Turske, oni smatraju da njegovu vladavinu obeležava apsolutna kontrola političkog polja, sistemska korupcija i erozija demokratskih normi, institucija, nezavisnosti pravosuđa i slobode štampe. Dok autori s pravom ukazuju na opasnost od sve dubljih etničkih i verskih podela, dotle u određenoj meri sugestivno ističu da Republikanska narodna partija i njen lider Kemal Kiričdaroglu predstavljaju jedini tračak nade za tursku demokratiju i društvo, a naročito za njegove građanske elemente.⁴

Čitavo jedno poglavlje studije posvećeno je ideološkom razvoju i repozicioniranju RNP duž političkog spektra. Na ovom planu autori su izneli pohvale za velike i sistemske napore RNP u pogledu skidanja etikete elitizma i usvajanja novih elementa partijskog identiteta koji osiguravaju njenu vitalnost i efikasnost u suočavanju sa savremenim izazovima. U tom pogledu istaknute su nove odrednice poput „levica centra“, „demokratska levica“, „nova levica“ i „anadolska levica“.⁵ Ipak, u kontekstu savremene dinamike izneta je pretpostavka da osnivački principi i ideološki koreni RNP predstavljaju ograničavajući činilac za promenu partijskog identiteta i glavnu prepreku za sprovođenje socijaldemokratske i liberalne politike. Konkretnije rečeno, autori smatraju da čvrsta posvećenost ka sekularizmu i izražen antireligijski stav sprečavaju njeno prilagođavanje savremenim okolnostima i trendovima.⁶ S druge strane, može se postaviti pitanje – da li bi osavremenjavanje partijskog identiteta proširilo biračku bazu RNP, imajući u vidu relativno stabilnu biračku podršku koju uživaju njeni temeljni principi.

Dodatna vrednost studije ogleda se u preglednom i sažetom hronološkom prikazu evolucije RNP, od uvođenja višepartizma preko postepenog usvajanja socijaldemokratskih vrednosti do pokušaja

³ Ibidem, p. 2.

⁴ Ibidem, p. 6.

⁵ Ibidem, p. 30.

⁶ Ibidem, pp. 69–73.

pozicioniranja na levom centru političkog spektra.⁷ Sa stanovišta savremenog političkog trenutka najveću pažnju privlači napetost koja obeležava kretanje RNP od partije države do partije naroda. U odnosu na raniji period kada je zbog uspona islamističkih i kurdskih pokreta osnažena identifikacija RNP sa državom, autori smatraju da je kao odgovor na trenutnu potpunu kontrolu države od strane AK partije primetna sve snažnija identifikacija RNP sa turskim društvom.⁸ Upravo u ovom procesu i Kemalovom „nijansiranom razumevanju uloge države u turskom društvu, autori vide otvoreni prostor za postizanje političkog uspeha RNP.⁹

Sledeći hantingtovski pogled na Tursku, autori ukazuju na istorijske osnove i postojanost njene raspolućenosti između onoga što ona jeste i onoga što želi da postane, odnosno između konzervativne islamske države sa dubokom nostalgijom za Osmanskim carstvom i modernizacijskih nastojanja koja obuhvataju integracije u zapadne međunarodne institucije.¹⁰ Sagledavajući evoluciju turske države i društva kroz ove pretpostavke osnovna teza i preporuka studije svodi se na zastupanje uravnoteženijeg i inkluzivnijeg pristupa vladanju, koje bi u obzir uzeo položaj i interes različitih etničkih i verskih identiteta i grupa unutar turskog društva. Za razliku od vlasti koja insistira na politici identiteta koja polarizuje društvo, na osnovu njegovih dosadašnjih izjava prema Kurdima, autori smatraju da se Kemal Kiričdaroglu protivi ovom pristupu naglašavajući, s druge strane, zajedništvo, ideju bratstva i saradnje.¹¹

U okviru centralnog dela studije posvećenog savremenom političkom angažmanu Kemala Kiričdaroglua, naglašena je njegova uloga u afirmisanju inkluzivnijeg diskursa RNP praćenog novom strategijom komunikacije i antielitističkim imidžom.¹² Autori smatraju da se u suštini nove Republikanske narodne partije nalaze svakodnevna pitanja radničke klase, briga za demokratiju, pravdu i prava svih pojedinaca. Pored uvođenja značajnih promena i novina, autori zaključuju da RNP pod Kemalom Kiričdarogluom nije odbacila svoj temeljni identitet, već ga je reinterpretirala i osavremenila predstavljajući ga kao vitalni segment nezavršenog modernizacijskog procesa u Turskoj.¹³

Odstupajući od rigidnog naučnog pristupa, autori su na momenat pribegli romantizaciji lika i dela Kemala Kiričdaroglua, naglašavajući njegovu otpornost na pokušaje kriminalizacije, nepokolebljivu odlučnost ka

⁷ Ibidem, pp. 13–43.

⁸ Ibidem, p. 144.

⁹ Ibidem, p. 120.

¹⁰ Ibidem, p. 5.

¹¹ Ibidem, p. 112.

¹² Ibidem, pp. 75–121.

¹³ Ibidem, p. 144.

razbijanju straha, sposobnost mobilisanja masa i otvoreno zagovaranje demokratije i ljudskih prava. Iako je reč o delikatnom pitanju, teško je osporiti odlučujući doprinos Kemala Kiričdaroglua i veliku političku cenu koju je RNP platila prilikom objedinjavanja opozicije sastavljene od političkih partija različitih usmerenja i profila.

U završnim delovima studije autori su se bavili spoljnopolitičkim pogledima Kemala Kiričdaroglua zasnovanim na polaznoj tezi da je trenutna spoljna politika vođena pod palicom Redžepa Tajipa Erdogana (*Recep Tayyip Erdoğan*) dovela do mešanja u unutrašnje stvari suseda, izolacije Turske na globalnoj sceni i povećanja izazova po njene nacionalne interese.¹⁴ Nasuprot tome, smatraju autori, Kemal se zalaže za povratak na staze tradicionalne spoljne politike, što uključuje obnovu odnosa sa tradicionalnim saveznicima na Zapadu.¹⁵ Istini za volju, vredi podsetiti da ideja o aktivnoj i diferenciranoj spoljnoj politici potiče još iz vremena nekadašnjeg ministra spoljnih poslova Ahmeta Davutoglua (*Ahmet Davutoğlu*) i da ne predstavlja specifičnost Erdoganove vladavine. Najzad, iako se tvrdnje autora o preteranoj i nepotrebnoj militarizaciji Turske lako mogu potkrepiti preciznim podacima, prilikom njihove ocene u obzir se moraju uzeti i turbulentne regionalne prilike, narastajući bezbednosni izazovi sa kojim se Turska suočava, kao i dramatične razmere aktuelne globalne militarizacije.¹⁶

Bibliografija

Ozturk, Ahmet Erdi, *Religion, Identity and Power: Turkey and the Balkans in the Twenty-First Century*, Edinburgh University Press, 2021.

Yavuz, M. Hakan, *Nostalgia for the Empire: The Politics of Neo-Ottomanism*, Oxford University Press, 2020.

Vuk LAZIĆ

¹⁴ Ibidem, pp. 123–138.

¹⁵ Ibidem, pp. 128–129.

¹⁶ Ibidem, p. 141.